

AKTUÁLIS OLDALAK

Gyógyszerészet 48. 550–551; 554–558. 2004.

ÖTVENÉVES A HUMAN RT.*

Dr. Hegedűs László

VI. rész

A Human Rt. – az ezredforduló környékén

Az előző részekben leírtakat átolvasva, már megközelítően pontos képünk lehet a Human Rt. termelő egységeiről, régi és újabb termékeiről, tulajdonosi struktúrájáról, leányvállalatainak tevékenységéről, gazdasági eredményeiről. Ez utóbbi területet illetően még egy adatsor hiányzik, ami kicsit túlmutat az eddigi időhatárokon, de az összefüggések feltárása miatt érdemes a feltüntetésre. A már „megszokott” nettó árbevétel Human Rt.-re vonatkozó adatait most kiegészítjük a három tagú „Human család” (Human Rt., Humanpharma Kft., Humantrade Kft.) teljes árbevételének konszolidált adataival, mert az igazi fejlődés így mérhető le igazán (*I. táblázat*). Megjegyzendő még, hogy az utóbbi néhány év adat-összeállítási technikája különbözik a korábbiakétól.

I. táblázat

A Human Rt. nettó és konszolidált árbevételének alakulása 1996–2001 között

év	nettó árbevétel (MdFt)	konszolidált árbevétel (MdFt)
1996	6,840	13,675
1997	7,168	17,179
1998	9,854	21,071
1999	10,876	27,286
2000	11,098	30,732
2001	10,547	13,171*

* Megjegyzés: a Humantrade Kft. 2001. évi eredménye nélkül.

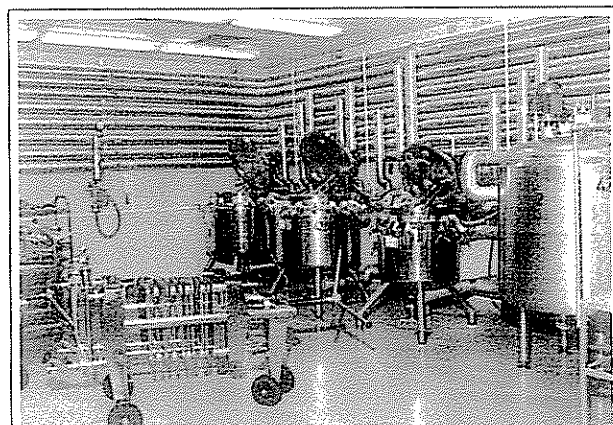
Új együttműködő partner a vakcina gyártásban és fejlesztésben

A kilencvenes évek második felében jelentős fejlemények zajlottak le az egyébként hagyományos bakteriális vakcinákat folyamatosan a hazai, valamint az Intervax által bonyolított export piacokra termelő Vakcina üzemmel kapcsolatban. Az 1996-os részleges üzem-rekonstrukció után azzal a kívánsággal jelentke-

zett a Smith-Kline-Beecham (SKB), hogy hosszabb távú együttműködés keretében bulk formában antigéneket vásárolna a Human Rt.-től, mégpedig meglehetősen nagy mennyiségben. Egyben bizonyos területeken részvételi készségét nyilvánította a termelési körülmények fejlesztésében, olyan értelemben, hogy mennyiségileg növelni lehessen a termelést és minőségileg is bizonyos változások történjenek. [Az SKB jól ismert világcég volt már a kilencvenes évek elejétől Magyarországon, mivel az oltási naptárban szereplő, vírusok által okozott megbetegedések elleni (polio, kanyaró, rubeola, mumpsz) vakcinákkal jelen voltak a hazai piacon, kiváltva a korábban a Szovjetunióból importált hasonló oltóanyagokat.]

Kezdetben csak a tisztított és koncentrált tetanusz toxoidokról volt szó, de olyan nagy mennyiségről, amirehhez a Vakcina üzem tetanusz toxint és toxidot előállító részlegeit át kellett építeni és többek között új, nagy kapacitású fermentorokat kellett termelésbe állítani. Az átalakítás költségeinek egy részét az SKB vállalta a későbbi antigén szállítások költségeinek fejében.

A tetanusz toxin termeléséhez használt táptalajok marhaszív kivonatot tartalmaznak. [A kilencvenes évek során egyre több országban ütötte fel a fejét egy addig meglehetősen ritka, prionok által okozott megbetegedés, a szarvasmarhák szivacsos agyvelőgyulladását okozó kór (bovin spongiform encephalitis, BSE) melyről már régen kimutatták, hogy bizonyos formái emberre is átterjedhetnek – a Creutzfeld-Jakob (CJ)

Csendélet a Vakcina üzemben

* A Human Rt. ötvenéves évfordulójára készült „A Human Rt. története” c. kiadvány anyagának felhasználásával.

kórt okozva – és a megbetegedés mind az emberre, mind az állatokra nézve fatális kimenetelű lehet. A közvetlen kóroktani összefüggéseket vitató pro és kontra érvek felsorolása és vitatása nem ennek az írásnak a feladata. Tény, hogy Magyarországon nem, de számos európai országban előfordultak sporadikus vagy nagyobb számú szarvasmarha megbetegedések a kilencvenes években.] Bár a szarvasmarha szíve és izomszövege nem tartozik az elsődleges „rizikó faktorok” közé a BSE fertőzés szempontjából (sokkal inkább az agy, a gerincvelő, a szem, az idegszövetek stb.), mégis egyre inkább előtérbe került az a törekvés, hogy a szarvasmarha eredetű szövetek felhasználását ki kell küszöbölni az antigén termelési folyamatokból. (A tetanusz toxin termelésénél a marhaszív, a diftéria toxin termelésénél pedig a marhaizomszövet kivonatok szerepelnek a rutin táptalajok alkotórészeként.) Noha az ilyen irányú törekvések nem voltak új keletűek a Humanban és kísérleti szinten már a nyolcvanas évek végén születtek biztató laboratóriumi méretű eredmények a „húsmentes” diftéria toxin termelésével kapcsolatban, most ez a program ismét napirendre került, méghozzá úgy, hogy az SKB is erősen forszírozta. Ennek eredményeképpen mind a tetanusz, mind pedig a diftéria vonatkozásában jelentős eredmények születtek a laboratóriumi és üzemi méretű húsmentes tételek előállításával egyaránt.

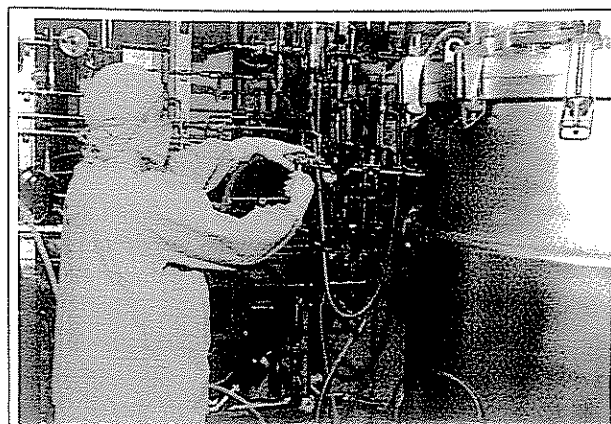
Egy másik fejlesztési törekvés, amit az SKB ugyancsak támogatott, az antigének konzerválószer nélküli, tehát mertiolát mentes termelési technológiájának kidolgozása. Erre abból a szempontból van szükség, hogy a bakteriális eredetű antigéneket vírus eredetűekkel lehessen kombinálni a különböző összetételű vakcinákban. Ismeretes ugyanis, hogy a vírus antigént tartalmazó legtöbb vakcinában a mertiolát nem alkalmazható konzerválószerként.

A fent leírtak alapján talán érzékelhető, hogy az SKB igen értékes partnert „fedezett fel” a Human Rt. Vakcina üzemében valamint az ott tevékenykedő szakemberek munkájában és a gazdasági jellegű tevékenység mellett a közös fejlesztések is mind elmélyültebbek lettek.

Új tulajdonos a láthatáron, új vezető az igazgatói székben

Az 1999-es év második felében felmerült annak a lehetősége, hogy a Human család többségi tulajdonosát, a kanadai Novopharm Ltd.-t az izraeli TEVA Pharmaceutical Ltd. (TEVA) meg kívánja vásárolni.

A két cég közötti tárgyalások és egyeztetések még folyamatban voltak, amikor 1999 végén jelentős változás történt a Human Rt. életében: az általa már jóval korábban bejelentett időben, 1999. december 31-én nyugállományba vonult *dr. Aradi Lajos*, a vállalat ügyvezető igazgatója. *Dr. Aradi Lajos* 1980-tól pontosan

Fermentáció

20 évig vezette a vállalatot. Roppant izgalmas két évtized volt ez, hiszen az első fele szocialista, a második pedig kapitalista gazdasági és politikai viszonyok között telt el. A Human mindkét rendszerben töretlenül fejlődött, mai arculatát egyértelműen az elmúlt 20 évben nyerte el, termékstruktúrája átalakult, új üzemek sora épült fel, gazdasági eredményei megsokszorozódtak, tekintélye a magyar gyógyszergyárak között jelentősen megnövekedett. Ebben meghatározó szerepe volt *dr. Aradi Lajosnak*. A megváltozott tulajdonviszonyokról a korábbiakban már részletesen írtunk, lényegében a vállalat privatizációja is sikeresnek ítéltető. Így elmondható, hogy *dr. Aradi Lajos* utóda, *Hegedűs Lajos* gyógyszerész egy ütőképes, modern, színvonalas vállalatot vehetett át elődjétől, akivel előtte éveken át együtt dolgozott.

Az ezredforduló évében megtörtént, amiről 1999 folyamán még csak információk keringtek: a TEVA megvette a Novopharmot, így közvetett úton a Human „család” is a birtokába került. A TEVA ekkor egyébként már nem volt ismeretlen Magyarországon, hiszen 1995 óta a debreceni Biogal Gyógyszergyár Rt. tulajdonosa és Budapesten a Biogal TEVA Pharma (BTP) kereskedelmi vállalatot is működteti.

A TEVA Pharmaceutical Industries Ltd. rövid története

A TEVA 2001-ben ünnepelte centenáriumát, tehát a „gyökerek” 1901-ig vezethetők vissza. Ekkor alakult meg Jeruzsálemben egy kereskedő vállalkozás, mely importált gyógyszerek forgalmazásával foglalkozott. A területen a gyógyszergyártási tevékenység a harmincas években indult csak meg, amikor Európából (főleg Közép-Európából) számos magasan kvalifikált szakember vándorolt a térségbe. Ők hozták létre az első helyi gyógyszertermelő egységeket; ilyen volt az Assia, a Zori, az Ikapharm és a Teva. Ezek tevékenysége csak igen korlátozott volt és a helyi lakosság igényeinek szerény kielégítésére szorítkozott.